سایه تعرفه ۱۰۰ درصدی بر بازار خودروهای وارداتی

شروین اشیدری: توقف ثبت‌سفارش خودروهای سواری از محل بند «ر» تبصره یک قانون بودجه سال ۱۴۰۴، بار دیگر موضوع هماهنگی سیاست‌های ارزی و تجاری را به یکی از مسائل مهم بازار خودرو تبدیل کرده است. این تصمیم که در روزهای پایانی مهرماه ۱۴۰۵ از سوی سازمان توسعه تجارت ایران اعلام شد، مسیر واردات خودرو بدون انتقال ارز را با محدودیت مواجه کرده و پرسش‌هایی درباره سرنوشت خودروهای خریداری‌شده، تعهدات واردکنندگان و چشم‌انداز عرضه در ماه‌های آینده به وجود آورده است.

در شرایطی که بازار خودرو همچنان با کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان و نوسانات قیمتی روبه‌روست، محدود شدن یکی از مسیرهای تأمین خودرو می‌تواند بر روند واردات و انتظارات فعالان بازار اثر بگذارد. از سوی دیگر، ضرورت مدیریت منابع ارزی و کنترل آثار احتمالی جریان‌های مالی بر بازار ارز نیز از جمله ملاحظاتی است که در تصمیم‌گیری‌های تجاری مورد توجه قرار می‌گیرد.

مسئله اصلی، با این حال، صرفاً توقف یک رویه وارداتی نیست؛ بلکه نحوه اجرای تصمیم، وضعیت پرونده‌های پیشین و میزان هماهنگی میان سیاست‌های ارزی و تجاری است که می‌تواند پیامدهای این محدودیت را برای بازار خودرو تعیین کند.

محدودیت تازه در مسیر واردات خودرو

بر اساس اطلاعات منتشرشده درباره ابلاغیه سازمان توسعه تجارت ایران، دفتر مقررات صادرات و واردات این سازمان در روزهای پایانی مهرماه، توقف فرایند افتتاح و ویرایش ثبت‌سفارش خودروهای سواری از محل بند «ر» تبصره یک قانون بودجه را ابلاغ کرده است. این تصمیم در پی مکاتبات اداری مرتبط با سیاست‌های ارزی اتخاذ شده و اجرای آن، امکان استفاده از این مسیر برای ثبت‌سفارش‌های جدید یا اصلاح پرونده‌های موجود را محدود می‌کند.

واردات بدون انتقال ارز یکی از روش‌هایی است که در چارچوب ضوابط مربوط، امکان تأمین هزینه واردات از محل منابع ارزی غیردولتی را فراهم می‌کند. در این سازوکار، واردکننده به‌جای استفاده از منابع ارزی تخصیص‌یافته از سوی بانک مرکزی، از منابعی استفاده می‌کند که مطابق مقررات، امکان به‌کارگیری آن‌ها برای واردات وجود دارد.

با این حال، استفاده از منابع غیردولتی به معنای خروج این فرایند از چارچوب سیاست‌های ارزی کشور نیست. نحوه احراز منشأ ارز، مقررات تجاری و ضوابط ثبت‌سفارش همچنان می‌تواند بر امکان اجرای معاملات اثر بگذارد.

از این منظر، توقف این مسیر را باید در چارچوب تعارض احتمالی میان دو هدف بررسی کرد: از یک سو، مدیریت منابع ارزی و کنترل بازار ارز و از سوی دیگر، تسهیل واردات و افزایش عرضه خودرو. چگونگی ایجاد توازن میان این دو هدف، نقش مهمی در تعیین آثار اقتصادی تصمیم اخیر خواهد داشت.

خودروهای در راه؛ هزینه توقف در زنجیره واردات

توقف یا محدود شدن فرایندهای ثبت‌سفارش می‌تواند بر محموله‌هایی نیز اثر بگذارد که مراحل خرید یا حمل آن‌ها آغاز شده است. در این وضعیت، واردکنندگان ممکن است با افزایش هزینه‌های انبارداری، حمل‌ونقل و توقف کالا مواجه شوند؛ هزینه‌هایی که بسته به محل استقرار خودروها و مدت انتظار برای تعیین تکلیف پرونده، متفاوت خواهد بود.

در گزارش‌ها و اظهارنظرهای مطرح‌شده از سوی فعالان حوزه واردات خودرو، از بلاتکلیفی حدود ۴۸۰۰ دستگاه خودرو در پی محدودیت‌های اخیر سخن گفته شده است. با این حال، برای ارزیابی دقیق ابعاد این مسئله، لازم است تعداد خودروها، محل استقرار آن‌ها، وضعیت ثبت‌سفارش و مرحله‌ای که هر محموله در آن قرار دارد، از سوی منابع رسمی یا تشکل‌های مرتبط تأیید شود.

در صورت تداوم بلاتکلیفی محموله‌ها، هزینه‌های مالی واردکنندگان افزایش خواهد یافت. خواب سرمایه، هزینه‌های جانبی حمل‌ونقل و تأخیر در تحویل خودروها از جمله پیامدهای احتمالی چنین وضعیتی است. این شرایط همچنین می‌تواند بر تعهدات شرکت‌ها در برابر مشتریان اثر بگذارد؛ به‌ویژه در مواردی که زمان تحویل خودرو از پیش اعلام شده باشد. از سوی دیگر، میزان اثرگذاری این محدودیت بر عرضه بازار به تعداد خودروهای متوقف‌شده، امکان استفاده از مسیرهای جایگزین قانونی و مدت‌زمان لازم برای تعیین تکلیف پرونده‌ها بستگی دارد. به همین دلیل، نمی‌توان صرفاً بر اساس اعلام یک عدد، درباره شدت تأثیر آن بر کل بازار خودرو نتیجه‌گیری کرد.

ابهام تعرفه‌ها و نرخ ارز مبنای محاسبات گمرکی

در کنار محدودیت‌های مربوط به ثبت‌سفارش، تغییرات احتمالی تعرفه‌های وارداتی و نرخ ارز مبنای محاسبات گمرکی نیز از موضوعات اثرگذار بر آینده بازار خودرو به شمار می‌رود. افزایش حقوق ورودی یا بالا رفتن نرخ ارز مورد استفاده در محاسبات گمرکی می‌تواند هزینه نهایی واردات را افزایش دهد. شدت این اثر به نوع خودرو، ارزش گمرکی، نرخ ارز مبنا، میزان حقوق ورودی و سایر هزینه‌های قانونی بستگی دارد.

در صورت افزایش هم‌زمان چند مؤلفه هزینه‌ای، قیمت تمام‌شده خودروهای وارداتی ممکن است با رشد قابل‌توجهی مواجه شود. در چنین شرایطی، خودروهای اقتصادی و محصولات کم‌مصرف نیز ممکن است از افزایش هزینه‌ها تأثیر بپذیرند و دسترسی بخشی از متقاضیان به این خودروها دشوارتر شود.

با این حال، درباره پیشنهادهای مطرح‌شده برای افزایش تعرفه‌ها یا تغییر نرخ ارز مبنای محاسبات گمرکی، باید میان پیشنهادهای کارشناسی، اخبار تأییدنشده و مقررات نهایی ابلاغ‌شده تفاوت قائل شد. تا زمانی که جزئیات یک تصمیم به‌طور رسمی اعلام و ابلاغ نشده باشد، نمی‌توان آثار آن را قطعی تلقی کرد.

در مجموع، ارزیابی آینده بازار خودروهای وارداتی به بررسی هم‌زمان سیاست‌های ثبت‌سفارش، مقررات ارزی و ضوابط تعرفه‌ای نیاز دارد. تغییر هر یک از این مؤلفه‌ها می‌تواند بر قیمت تمام‌شده، ترکیب خودروهای وارداتی و میزان عرضه در بازار اثر بگذارد.

ضرورت تعیین تکلیف پرونده‌ها و هماهنگی سیاست‌ها

توقف ثبت‌سفارش خودرو از محل بند «ر» تبصره یک قانون بودجه، موضوعی فراتر از یک تغییر اداری است؛ زیرا آثار آن می‌تواند به پرونده‌های تجاری در جریان، هزینه‌های واردکنندگان و زمان ورود خودروها به بازار تسری پیدا کند.

در چنین شرایطی، نخستین ضرورت، روشن شدن وضعیت پرونده‌هایی است که پیش از ابلاغ تصمیم وارد مراحل اجرایی شده‌اند. اعلام دقیق شرایط ادامه فرایند، تعیین تکلیف محموله‌های در راه و مشخص کردن ضوابط مربوط به اصلاح اطلاعات پرونده‌ها می‌تواند از گسترش بلاتکلیفی جلوگیری کند.

در مرحله بعد، هماهنگی میان سیاست‌های ارزی و تجاری اهمیت دارد. مدیریت منابع ارزی و کنترل بازار ارز از اهداف مهم سیاست‌گذاری اقتصادی است، اما چگونگی اجرای این سیاست‌ها نیز بر هزینه تجارت، رفتار سرمایه‌گذاران و روند عرضه کالا اثر می‌گذارد.

بازار خودرو برای عبور از شرایط پرنوسان، بیش از هر چیز به مقررات شفاف و قابل پیش‌بینی نیاز دارد. اگر تغییرات سیاستی با اطلاع‌رسانی روشن، تعیین تکلیف معاملات پیشین و هماهنگی میان دستگاه‌های مسئول همراه باشد، امکان مدیریت هزینه‌های ناشی از محدودیت‌های تجاری افزایش می‌یابد. در غیر این صورت، تداوم ابهام می‌تواند به افزایش ریسک واردات و دشوارتر شدن برنامه‌ریزی برای عرضه خودرو منجر شود.

سرنوشت پرونده‌های قبلی چه می‌شود؟

یکی از مهم‌ترین ابهام‌ها پس از ابلاغ این تصمیم، وضعیت پرونده‌هایی است که پیش از توقف ثبت‌سفارش، مراحل مختلف تجاری را پشت سر گذاشته‌اند.

بر اساس توضیحات مطرح‌شده درباره ضوابط اجرایی، امکان ادامه فرایند برای برخی پرونده‌های پیشین به طی شدن مراحل مشخصی از تأمین و تخصیص ارز پیش از تاریخ ابلاغ وابسته است. همچنین، تغییراتی مانند اصلاح ارزش کل، تعداد خودروها، شناسه فنی کالا یا کد تعرفه گمرکی می‌تواند بر امکان استفاده از این استثنا اثر بگذارد.

اهمیت این موضوع از آن جهت است که فرایند واردات خودرو معمولاً به ثبت‌سفارش محدود نمی‌شود.

خرید خارجی، حمل‌ونقل، ترخیص و تحویل خودرو به مشتری، مراحل مختلفی دارند که هرکدام به زمان و منابع مالی نیازمندند. بنابراین، تغییر مقررات در میانه اجرای یک معامله می‌تواند برنامه واردکننده را با اختلال مواجه کند.

برای نمونه، اگر پرونده‌ای به دلیل تغییر مشخصات فنی یا اطلاعات تجاری به اصلاح نیاز داشته باشد، محدودیت‌های جدید ممکن است ادامه فرایند را دشوار کند. البته تعیین تکلیف هر پرونده به متن ابلاغیه، وضعیت ثبت‌سفارش و ضوابط قابل اعمال بستگی دارد و نمی‌توان بدون بررسی مستندات، همه پرونده‌های پیشین را مشمول یک حکم واحد دانست.

در چنین شرایطی، شفاف‌سازی درباره دامنه استثناها و نحوه رسیدگی به پرونده‌های موجود می‌تواند از افزایش ابهام در میان واردکنندگان جلوگیری کند.

فاصله میان اهداف واردات و محدودیت‌های اجرایی

واردات خودرو در سال‌های اخیر یکی از ابزارهای مورد استفاده سیاست‌گذار برای افزایش تنوع محصولات، تقویت رقابت و کمک به تنظیم بازار بوده است. با این حال، تحقق این اهداف به مجموعه‌ای از عوامل وابسته است که ثبت‌سفارش تنها یکی از آن‌ها به شمار می‌رود.

تأمین ارز، ضوابط گمرکی، تعرفه‌های وارداتی، استانداردهای فنی و امکان ترخیص، همگی در تعیین حجم و سرعت ورود خودرو نقش دارند.

بنابراین، باز شدن مسیر ثبت‌سفارش به‌تنهایی تضمین‌کننده افزایش عرضه نیست؛ همان‌طور که محدود شدن یک مسیر نیز لزوماً به معنای توقف کامل واردات از سایر روش‌های مجاز نخواهد بود.

با این حال، تغییر ناگهانی مقررات می‌تواند پیش‌بینی‌پذیری فعالیت اقتصادی را کاهش دهد.

واردکنندگان برای خرید خودرو، عقد قراردادهای حمل‌ونقل و برنامه‌ریزی مالی به مجموعه‌ای از ضوابط نسبتاً باثبات نیاز دارند. هرگونه تغییر در این ضوابط، به‌ویژه زمانی که معاملات از قبل آغاز شده‌اند، می‌تواند هزینه فعالیت تجاری را افزایش دهد.

از این منظر، هماهنگی میان وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان توسعه تجارت و بانک مرکزی اهمیت ویژه‌ای دارد. اگر سیاست‌های تجاری با محدودیت‌های ارزی هماهنگ نباشند، ممکن است بخشی از اهداف پیش‌بینی‌شده برای واردات خودرو در مرحله اجرا با مانع روبه‌رو شود.

در مقابل، تدوین مقررات روشن و اعلام زمان‌بندی مشخص برای اجرای تغییرات می‌تواند به کاهش هزینه‌های ناشی از بلاتکلیفی کمک کند. تعیین تکلیف پرونده‌های قبلی نیز از جمله موضوعاتی است که می‌تواند در کاهش ریسک فعالیت واردکنندگان نقش داشته باشد.

افزایش هزینه واردات می‌تواند علاوه بر خودروهای صفرکیلومتر، بر قیمت خودروهای کارکرده وارداتی نیز اثر بگذارد

درصورت اجرای تعرفه ۱۰۰ درصدی، قیمت خودروهای وارداتی صفرکیلومتر دست‌کم ۳۰ درصد افزایش خواهد یافت

پشت پرده حقوق ورودی ۱۰۰ درصد

مهدی دادفر، عضو هیات‌مدیره انجمن واردکنندگان خودرو، با انتقاد از نحوه تصمیم‌گیری درباره تعرفه واردات خودرو، نسبت به افزایش هزینه واردات و تأثیر آن بر قیمت خودروهای داخلی و خارجی هشدار داد. به گفته وی، بر اساس مفاد مصوبه منتشرشده، حقوق ورودی خودروها به حداقل ۱۰۰ درصد می‌رسد؛ با این حال، جزئیات اجرای این تصمیم و وضعیت تعرفه خودروهای برقی همچنان به شفاف‌سازی مسئولان نیاز دارد.

دادفر با اشاره به ابهامات موجود در مصوبه به صمت گفت: آنچه در متن منتشرشده دیده می‌شود، افزایش حقوق ورودی خودروها به حداقل ۱۰۰ درصد است. با این حال، برای بررسی دقیق ابعاد این تصمیم، لازم است مسئولانی که در تدوین مصوبه نقش داشته‌اند، درباره جزئیات و نحوه اجرای آن توضیح دهند.

وی افزود: در شرایط فعلی، سازوکار اجرای این تصمیم و جزئیات محاسبه تعرفه‌ها برای فعالان بازار خودرو به‌طور کامل روشن نیست و لازم است مسئولان مربوطه در این زمینه شفاف‌سازی کنند.

تعرفه واردات خودروهای برقی چقدر است؟

عضو هیات‌مدیره انجمن واردکنندگان خودرو درباره تعرفه واردات خودروهای برقی نیز گفت: در اطلاعات منتشرشده از مصوبه، افزایش حقوق ورودی به ۱۰۰ درصد مطرح شده است، اما وضعیت خودروهای برقی باید به‌صورت جداگانه بررسی شود و بدون دسترسی به جزئیات دقیق مصوبه نمی‌توان درباره تعرفه نهایی این خودروها اظهارنظر قطعی کرد.

دادفر با اشاره به تعرفه خودروهای مناطق آزاد ادامه داد: در متن مورد بررسی، حقوق ورودی ۶۰ درصدی برای خودروهای مناطق آزاد نیز مطرح شده است؛ با این حال، برای مشخص شدن وضعیت خودروهای برقی و میزان حقوق ورودی آنها، باید جزئیات مصوبه به‌دقت بررسی شود.

اختصاص ۱۵۰ هزار میلیارد تومان از منابع تعرفه‌ای به کالابرگ

دادفر با اشاره به بخش دیگری از مصوبه اظهار کرد: بر اساس مفاد مطرح‌شده، قرار است منابع حاصل از این تصمیم در چارچوب درآمدهای خزانه‌داری کل کشور قرار گیرد و رقمی تا سقف ۱۵۰ هزار میلیارد تومان برای تأمین منابع کالابرگ در نظر گرفته شود.

به گفته وی، این مصوبه تنها به تغییر تعرفه واردات خودرو محدود نمی‌شود و نحوه تأمین منابع مالی و تخصیص درآمدهای حاصل از آن نیز بخشی از موضوع است که باید مورد توجه قرار گیرد.

عرضه امتیاز ثبت‌سفارش خودرو در بورس کالا

عضو هیات‌مدیره انجمن واردکنندگان خودرو همچنین به موضوع عرضه امتیاز ثبت‌سفارش خودرو در بورس کالا اشاره کرد؛ طرحی که به گفته وی، سازوکار اجرایی آن همچنان با ابهاماتی همراه است.

دادفر در توضیح این روش گفت: در چنین سازوکاری ممکن است برای واردات هر مدل خودرو، تعداد مشخصی واحد یا امتیاز ثبت‌سفارش تعریف شود. برای مثال، اگر واردات یک مدل خودرو به ۵۰ واحد امتیاز نیاز داشته باشد، متقاضی باید این تعداد واحد را خریداری کند تا امکان ثبت‌سفارش آن خودرو را به دست آورد.

وی افزود: در این روش، واحدهای مربوط به ثبت‌سفارش در بورس کالا عرضه می‌شوند و متقاضیان برای خرید آنها با یکدیگر رقابت می‌کنند. در نتیجه، قیمت این واحدها می‌تواند افزایش یابد و هزینه دسترسی به امتیاز ثبت‌سفارش برای واردکنندگان بیشتر شود.

دادفر با تأکید بر ضرورت شفاف‌سازی در این زمینه اظهار کرد: باید مشخص شود امتیازهای ثبت‌سفارش چگونه تعریف می‌شوند، برای واردات هر خودرو به چند واحد نیاز است و قیمت این واحدها بر چه اساسی تعیین خواهد شد.

پیش‌بینی افزایش حداقل ۳۰ درصدی قیمت خودروهای وارداتی

دادفر درباره تأثیر افزایش تعرفه‌ها بر قیمت خودرو در بازار اظهار کرد: به اعتقاد من، در صورت اجرای این تصمیم، قیمت خودروهای وارداتی صفرکیلومتر دست‌کم ۳۰ درصد افزایش خواهد یافت.

وی افزود: افزایش هزینه واردات می‌تواند علاوه بر خودروهای صفرکیلومتر، بر قیمت خودروهای کارکرده وارداتی نیز اثر بگذارد. همچنین، با توجه به ارتباط قیمتی میان خودروهای وارداتی و داخلی، احتمال انتقال بخشی از این افزایش هزینه به بازار خودروهای داخلی وجود دارد.

عضو هیات‌مدیره انجمن واردکنندگان خودرو در پایان تأکید کرد که ارزیابی دقیق پیامدهای این تصمیم به انتشار جزئیات نهایی مصوبه و روشن شدن سازوکار اجرای آن بستگی دارد.

با این حال، در صورت افزایش حقوق ورودی و بالا رفتن هزینه‌های واردات، بازار خودرو ممکن است با موج تازه‌ای از افزایش قیمت مواجه شود.

سخن پایانی

توقف ثبت‌سفارش خودرو از محل بند «ر» تبصره یک قانون بودجه، بار دیگر چالش هماهنگی میان سیاست‌های ارزی و تجاری را برجسته کرده است. اگرچه مدیریت منابع ارزی از اولویت‌های سیاست‌گذار اقتصادی به شمار می‌رود، نحوه اجرای محدودیت‌های تجاری نیز می‌تواند بر هزینه فعالیت واردکنندگان، زمان ورود خودروها به بازار و انتظارات قیمتی اثر بگذارد. در این میان، تعیین تکلیف پرونده‌های پیشین و جلوگیری از بلاتکلیفی محموله‌های در راه، اهمیتی دوچندان دارد. تداوم واردات خودرو و تحقق اهداف تنظیم بازار، بیش از هر چیز به ثبات مقررات، شفافیت تصمیم‌ها و هماهنگی میان دستگاه‌های مسئول وابسته است؛ موضوعی که می‌تواند ضمن کاهش ریسک فعالیت بخش خصوصی، از تحمیل هزینه‌های اضافی به بازار و مصرف‌کنندگان جلوگیری کند.